

Apribojimai ir draudimai už Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimus: kai kurie probleminiai aspektai

Virginijus Kanapinskas

*Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva*

doi:10.13165/VPA-14-13-4-06

***Anotacija.** Straipsnyje atskleidžiama, kad dabartinis teisinis reguliavimas, nustatantis apribojimus ir draudimus asmenims, pažeidusiems Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus, kai kuriais svarbiais aspektais stokoja konstitucinio pagrindimo, aiškumo ir vidinės darnos. Tai sudaro prielaidas nevienodai aiškinti ir taikyti teisės normas, nustatančias apribojimus ir draudimus už minėto įstatymo reikalavimų pažeidimus. Šie teiginiai pagrindžiami analizuojant su tyrimo objektu susijusias teisės normas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos ir Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos veiklos praktikos kontekste.*

Reikšminiai žodžiai: *apribojimai, asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, draudimai, privatūs interesai, viešieji interesai.*

Keywords: *persons in the civil service, private interests, prohibitions, public interests, restrictions.*

Įvadas

Tyrimo problema. Konstituciškai pagrįsta, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, jeigu jie nevengia viešųjų ir privačių interesų konfliktų, būtų traukiami atsakomybėn [2], įskaitant tam tikrų apribojimų ar draudimų jiems taikymą (žr. Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas) [16, 17]. Vertinant ne tik formaliu, bet ir turiningu požiūriu, matyti, kad dabartinis teisinis reguliavimas, nustatantis apribojimus ir draudimus

asmenims, pažeidusiems Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus, kai kuriais svarbiais aspektais stokoja konstitucinio pagrindimo, aiškumo ir vidinės darnos. Tai sudaro prielaidas nevienodai aiškinti ir taikyti teisės normas, nustatančias apribojimus ir draudimus už minėto įstatymo reikalavimų pažeidimus.

Temos naujumas ir aktualumas. Asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje, viešųjų ir privačių interesų derinimas (tiksliau būtų vartoti viešųjų ir privačių interesų konfliktų vengimo arba šių interesų atskyrimo kategoriją) yra teisiniu, politiniu, vadybiniu, visuomeniniu ir kitais požiūriais labai reikšmingas ir specifinis teisinio reguliavimo objektas. Tai akivaizdu įvertinus įstatymų leidėjo tikslus: 1) užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams; 2) įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą; 3) užkirsti kelią korupcijai valstybinėje tarnyboje. Bendras viešojo administravimo etikos problemas analizavo daug Lietuvos mokslininkų: J. Paliduskaitė [3, 4], N. Vasiljevienė [6], Č. Kalenda [1] ir kt., tačiau duomenų apie teisės krypties mokslininkų tyrimus, tiesiogiai susijusius su šio straipsnio tema, nerasta. Todėl šiame straipsnyje dėstomos mintys gali būti įdomios ir naudingos ne tik teisininkams, viešojo administravimo specialistams, bet ir kiekvienam valstybinėje tarnyboje dirbančiam asmeniui.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti kai kuriuos probleminius aspektus, susijusius su teisės normų, nustatančių apribojimus ir draudimus asmenims, pažeidusiems Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus, aiškinimu ir taikymu.

Tyrimo objektas – kai kurie probleminiai aspektai, susiję su teisės normų, nustatančių apribojimus ir draudimus už Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimus, aiškinimu ir taikymu.

Tyrimo metodika. Dokumentų analizės metodas taikytas siekiant gauti informacijos, kokybiškai tiriant socialinių mokslų srities mokslines publikacijas, įvairius teisės aktus ir kitus teisinės veiklos praktikos dokumentus, susijusius su viešųjų ir privačių interesų konfliktais valstybinėje tarnyboje. Straipsnio autorius yra Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – VTEK) narys ir turi didelę profesinės veiklos patirtį valstybinės tarnybos srityje, todėl buvo pasitelktas ir stebėjimo metodas. Sisteminės analizės metodas taikytas kompleksiskai vertinant teisės normų, nustatančių apribojimus ir draudimus už minėto įstatymo pažeidimus, santykį su Konstitucija, kitais įstatymais, teisėkūros principais. Lyginamoju analizės metodu lyginti įvairūs atvejai, susiję su tyrimo objektu. Apibendrinimo metodas pasitelktas apibendrinant surinktus ir išanalizuotus tyrimo duomenis, formuluojant išvadas ir pasiūlymus.

Apribojimų ir draudimų už Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimus samprata

Seimas 2012 m. birželio 12 d. priėmė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 14, 15, 18, 22 straipsnių pakeiti-

mo ir papildymo įstatymą Nr. XI-2063 (įsigaliojo 2012 m. birželio 27 d.), kurio 9 straipsniu pakeitė šio įstatymo 15 straipsnį (2008-07-01 redakcija) ir išdėstė jį taip:

„1. Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti pažeidusiais šio įstatymo antrojo skirsnio reikalavimus, vienerius metus nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinami. Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti pažeidusiais šio įstatymo pirmojo skirsnio 3 straipsnio 6 punkto reikalavimus, vienerius metus nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinami, priimami, skiriami ar renkami į aukštesnes pareigas. Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti pažeidusiais kitus šio įstatymo reikalavimus, vienerius metus nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinami, priimami, skiriami ar renkami į aukštesnes pareigas, o asmenys, atleisti už šio įstatymo pažeidimą iš pareigų, trejus metus nuo atleidimo iš pareigų dienos negali būti priimami, skiriami ar renkami į pareigas valstybinėje tarnyboje.

2. Asmenims, dirbantiems valstybinėje tarnyboje, kituose įstatymuose gali būti nustatyta ir kitų apribojimų ir draudimų, susijusių su šio įstatymo, Korupcijos prevencijos įstatymo, Valstybės tarnybos įstatymo, Politikų elgesio kodekso ar kito teisės akto, reglamentuojančio tarnybinės etikos ir elgesio normas, reikalavimų pažeidimais.“ [13]

Nauja tokio teisinio reguliavimo savybė yra ta, kad minėti apribojimai, draudimai ir jų taikymo pagrindai diferencijuojami į tris grupes, atsižvelgiant į padarytus pažeidimus. Pirmoji grupė yra įstatymo antrojo skirsnio reikalavimų, susijusių su privačių interesų deklaravimu, pažeidimas. Valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo vienerius metus nuo tokio pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinamas. Pagal teisinės pasekmės tai yra švelniausia poveikio priemonė. Kita grupė yra įstatymo pirmojo skirsnio 3 straipsnio 6 punkte nustatyto reikalavimo nesinaudoti ir neleisti naudotis jokia valstybės ar savivaldybių valdomu turtu ne tarnybinei veiklai pažeidimas. Valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo vienerius metus nuo tokio pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinamas, priimamas, skiriamas ar renkamas į aukštesnes pareigas. Trečioji grupė yra plačiausia, nes apima visus kitus minėto įstatymo reikalavimų pažeidimus, kuriuos padarę asmenys vienerius metus nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinami, priimami, skiriami ar renkami į aukštesnes pareigas, o asmenys, atleisti už šio įstatymo pažeidimą iš pareigų, trejus metus nuo atleidimo iš pareigų dienos negali būti priimami, skiriami ar renkami į pareigas valstybinėje tarnyboje.

Autoriaus nuomone, toks teisinis reguliavimas turi nemažai trūkumų. Pirma, nėra aiškūs minėtų pažeidimų bei atitinkamų apribojimų ir draudimų juos padariusiems asmenims klasifikavimo kriterijai. Antras aspektas, keliantis tokio teisinio reguliavimo aiškinimo ir taikymo problemas, yra įstatyme vartojamos asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje, kuriems gali būti taikomi minėti apribojimai ir draudimai, sąvokos apimtys ir neapibrėžtumas. Minėto įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad: „Asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje – valstybės politikai,

valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai, teisėjai, žvalgybos pareigūnai, profesinės karo tarnybos karininkai, asmenys, dirbantys valstybės ir savivaldybių įmonėse, biudžetinėse įstaigose ir turintys administravimo įgaliojimus, asmenys, dirbantys viešosiose įstaigose ir asociacijose, kurios gauna lėšų iš Lietuvos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų, ir turintys administravimo įgaliojimus, Lietuvos banko darbuotojai, turintys viešojo administravimo įgaliojimus (atliekantys finansų rinkos priežiūros, vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimo ne teisme funkcijas ir kitas viešojo administravimo funkcijas), akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei, vadovai ir vadovų pavaduotojai, taip pat kiti asmenys, turintys viešojo administravimo įgaliojimus.“ [13] Iš šios sąvokos turinio ir apimties matyti, kad ji apima labai platų subjektų ratą, t. y. ne tik valstybės politikus, valstybės pareigūnus, valstybės tarnautojus, teisėjus, bet ir kitus asmenis, dirbančius valstybės ir savivaldybių įmonėse, biudžetinėse įstaigose, kurie turi administravimo įgaliojimus, taip pat asmenis, turinčius administravimo įgaliojimus ir dirbančius viešosiose įstaigose ir asociacijose, kurios gauna lėšų iš Lietuvos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų, ir kt. Įvertinus tai, kyla pagrįstas klausimas, kaip praktikoje būtų taikomi minėti apribojimai ir draudimai, jei, tarkime, asmuo „A“ teisės aktų nustatyta tvarka būtų pripažintas pažeidusiu Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus ir nepraėjus vienerių metų terminui pretenduoti į kitas skiriamas ar renkamas pareigas valstybinėje tarnyboje, kai dėl pareigų įvairovės, priklausomybės skirtingoms valstybinės valdžios šakoms ar kitų objektyvių priežasčių sunku ar net neįmanoma nustatyti, kurios iš šių pareigų aukštesnės. VTEK veiklos praktikos kontekste tikslinga išanalizuoti keletą atvejų, kai iškilo poreikis taikyti minėtus apribojimus ir draudimus.

Kai kurie apribojimų ir draudimų už Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimus taikymo atvejai

1 atvejis. VTEK 2008 m. vasario 14 d. sprendimu Nr. KS-8 [23] pripažino, kad Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys A. Štaras pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 3 straipsnio 6 punkto nuostatas. Šio pažeidimo padarymo ir paaiškėjimo metu galiojusio Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 15 straipsnyje (2003-11-03 redakcija) buvo nustatyta, kad: „Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti pažeidusiais šio įstatymo reikalavimus, vienus metus negali būti skatinami, skiriami į aukštesnes pareigas, o atleisti iš valstybinės tarnybos už šio įstatymo pažeidimus trejus metus nuo atleidimo negali būti priimami į valstybinę tarnybą.“ [13] 2008 metų gruodžio mėnesį (nepraėjus vieneriems metams nuo minėto pažeidimo paaiškėjimo dienos) A. Štaras priimtas į Susisiekimo ministerijos viceministro pareigas ir ėjo šias pareigas iki 2012 m. gruodžio 13 d.

2 atvejis. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos etikos komisija 2012 m. kovo 12 d. sprendimu Nr. 9-37-(1.1.39-T1) [28] konstatavo, kad šios savivaldybės tarybos narys A. Zaremba pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatas. 2013 metų sausio mėnesį A. Zaremba priimtas į Energetikos ministerijos viceministro pareigas. 2013 m. sausio 2 d. VTEK sekretoriato vadovas T. Čaplinskas pateikė asmeninę nuomonę, kad A. Zaremba gali eiti viceministro pareigas, nes draudimas eiti aukštesnes pareigas galioja tik toje pačioje institucijoje, t. y. Vilniaus miesto savivaldybės taryboje [31], tačiau 2013 m. sausio 23 d. VTEK, vadovaudamasi VTEK įstatymo 18 straipsnio 5 punktu, nutarė kreiptis į Energetikos ministrą, siūlydama atleisti A. Zarembą iš Energetikos ministerijos viceministro pareigų, nes jo priėmimas nesuderinamas su Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 15 straipsnyje nustatytais apribojimais ir draudimais [30]. 2013 m. vasario 11 d. A. Zaremba atleistas iš Energetikos ministerijos viceministro pareigų.

3 atvejis. VTEK 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimu Nr. KS-103 [24] konstatavo, kad Tauragės rajono savivaldybės mero pavaduotojas Pranas Petrošius nevykdė Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 3 straipsnio 2 punkto ir pažeidė 11 straipsnio 1 bei 2 dalies, 7 straipsnio 2 dalies nuostatas. Tauragės rajono savivaldybės taryba 2010 m. sausio 22 d. sprendimu Nr. 1-1379 [27] nusprendė išrinkti Tauragės rajono savivaldybės tarybos narį P. Petrošių Tauragės rajono savivaldybės tarybos meru savivaldybės tarybos įgaliojimų laikui. VTEK 2010 m. sausio 25 d. informavo apie Tauragės rajono savivaldybės tarybos mero pavaduotojo P. Petrošiaus padarytą pažeidimą ir apie tai, kad jis vienus metus nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos negali būti skatinamas, skiriamas į aukštesnes pareigas. Vyriausybės atstovas Tauragės apskrityje 2010 m. sausio 29 d. teikimu Nr. 6-1 [29] pasiūlė artimiausiame savivaldybės tarybos posėdyje svarstyti Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2010 m. sausio 22 d. sprendimo Nr. 1-1407 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės mero išrinkimo“ panaikinimo klausimą, tačiau jo vykdymą atidėjo, nes Lietuvos vyriausiąjame administraciniame teisme (toliau – LVAT) vyko teisminis ginčas dėl VTEK 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimo Nr. KS-103 teisėtumo. LVAT 2012 m. sausio 12 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. I-1094-624/2010 [22] nusprendė P. Petrošiaus apeliacinį skundą atmesti ir pripažino, kad P. Petrošius padarė minėtą pažeidimą. Šie pavyzdžiai patvirtina, kad teisinio reguliavimo ydos sudaro prielaidas nevienodai aiškinti minėtus apribojimus ir draudimus nustatančių teisės normų turinį, dviprasmiškai suvokti jų taikymo ribas. Pirmoji ir antroji situacijos buvo iš esmės panašios, tačiau jų vertinimas skirtingas. Trečioji situacija išsiskiria tuo, kad pripažintas pažeidusiu minėtą įstatymą asmuo nepraėjus vienerių metų terminui buvo ne priimtas, o išrinktas į aukštesnes mero pareigas. Asmens teisės būti išrinktam į aukštesnes pareigas apribojimas yra specifinis, todėl tikslinga šį apribojimą išanalizuoti išsamiau.

Asmens teisės būti išrinktam į aukštesnes pareigas apribojimas Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimo kontekste: kai kurie probleminiai aspektai

Konstitucijos 34 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė būti išrinktam reiškia, kad įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi įgaliojimus rinkimų įstatymuose nustatyti tokius reikalavimus (sąlygas) renkamiems asmenims, kurie yra konstituciškai pagrįsti (pvz., Konstitucinio Teismo

2004 m. gegužės 25 d. nutarimas) [15]. Pažymėtina, kad teisė iškelti savo kandidatūrą rinkimuose yra įtvirtinta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) Pirmojo protokolo 3 straipsnyje [8]. Be abejo, ši teisė nėra absoliuti, jai gali būti taikomi apribojimai. Šioje srityje valstybės turi plačią, tačiau ne visą apimančią diskrecijos laisvę. Mokslinėje literatūroje [5] teigiama, kad valstybės Konvencijos dalyvės negali apriboti teisės būti išrinktam taip, kad pakenktų šios teisės esmei ir dėl to ji netektų savo veiksmingumo, apribojimai turi būti nustatyti siekiant teisėto tikslo, pritaikytos priemonės turi būti proporcingos. Konstitucinis Teismas savo oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje taip pat yra pasisakęs, kad įstatyme numatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti (pvz., Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas) [19].

Šiuo aspektu pažymėtina, kad apribojimai rinkti minėtą įstatymą pažeidusius asmenis į kai kurias aukštas pareigas valstybinėje tarnyboje stokoja konstitucinio pagrindimo, pvz., visi reikalavimai ir apribojimai kandidatams į Seimo narius, taip pat ir į Respublikos Prezidentus, nustatyti Konstitucijoje (56, 78, 79 straipsniai) [7]. Konstitucijos 56 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad: „Seimo nariais negali būti renkami asmenys, nebaigę atlikti bausmės pagal teismo paskirtą nuosprendį, taip pat asmenys, teismo pripažinti neveiksniais.“ [7] Tokie pat teisės būti išrinktam apribojimai išdėstyti Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnyje, kurio 6 dalyje aiškiai nustatyta, kad: „Kiti tiesioginiai arba netiesioginiai Lietuvos Respublikos piliečių rinkimų teisės apribojimai – dėl kilmės, politinių pažiūrų, socialinės ir turtinės padėties, nacionalinės priklausomybės, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio – draudžiami.“ [12] Nagrinėjamos problemos kontekste pažymėtina ir tai, jog konstitucinis teisinės valstybės principas reikalauja, kad įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, darnus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės tikslios (Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas ir kt.) [18]. Pagal konstitucinį teisinės valstybės principą teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius, turi būti paisoma teisės aktų hierarchijos, dėl kurios draudžiama žemesnės galios teisės aktais nustatyti tokį

reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytoju aukštesnės galios teisės aktais arba jį paneigtų. Vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra reikalavimas netaikyti teisės akto, prieštaraujančio aukštesnės galios teisės aktui (pvz., Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas ir kt.) [25]. Atsižvelgiant į šiuos konstitucinius teisėkūros standartus, darytina išvada, kad papildomų apribojimų nustatymas kandidatams į Seimo narius ir Respublikos Prezidentus žemesnio lygmens teisės aktais galimai prieštarauja Konstitucijai. Be to, Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme nustatytas apribojimas eiti aukštesnes renkamąs pareigas nėra suderintas su atitinkamais rinkimų įstatymais (Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymu, Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymu, Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymu, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymu) [9, 10, 11, 12], kuriuose nustatyti reikalavimai kandidatams į Seimo narius, Respublikos Prezidentus, Europos Parlamento narius ir savivaldybės tarybos narius.

Rinkimų teisės apribojimų kontekste paminėtina, kad VTEK 2012 m. vasario 21 d. sprendimu Nr. KS-13 [26] pripažino, kad Raseinių rajono savivaldybės meras Remigijus Ačas pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 3 straipsnio 2 dalies, 11 straipsnio 1, 2 dalių ir 13 straipsnio 1 dalies nuostatas, tačiau 2012 m. lapkričio 16 d. jis pradėjo eiti aukštesnes Seimo nario pareigas. Šis ir kiti panašūs atvejai (pvz., VTEK 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimas Nr. KS-69 [25] ir pažeidimą padariusio asmens dalyvavimas 2012 metų Seimo rinkimuose) rodo, kad apribojimas būti išrinktam į aukštesnes pareigas neveikia visa apimtimi.

Kita vertus, pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, užtikrindamas Konstitucijos 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą piliečių teisę dalyvauti valdant savo šalį per demokratiškai išrinktus atstovus, turi sudaryti prielaidas atspindėti rinkėjų valią, užtikrinti rinkimų proceso skaidrumą, pasyviąją rinkimų teisę įgyvendinančių subjektų sąžiningą konkurenciją ir rinkėjams reikšmingos informacijos apie juos viešumą (žr. Konstitucinio Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutarimas ir kt.) [20]. Autoriaus nuomone, informacija, kad kandidatas yra pažeidęs Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą, yra svarbi rinkėjams, apsisprendžiant dėl kandidato tinkamumo renkamoms pareigoms, nes suteikia galimybę sužinoti apie svarbius jo gyvenimo faktus, galinčius turėti reikšmės atstovaujant rinkėjų interesams ir tvarkant viešuosius reikalus. Įvertinus tai svarstyti galimybę rinkimų įstatymuose nustatyti kandidatams į Seimo narius, Respublikos Prezidentus, Europos Parlamento narius ir savivaldybės tarybos narius pareigą kandidato anketoje pateikti informaciją apie Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimus, jeigu nuo jų paaiškėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip vieneri metai, ir teisinės pasekmės už tokios pareigos nevykdymą, pvz., išbraukimą iš kandidatų sąrašų. Įgyvendinus šį pasiūlymą visuomenei būtų sudaryta reali galimybė apsispręsti, ar asmenys, supainioję viešuosius ir privačius interesus, gali eiti svarbias ir atsakingas renkamąs pareigas valstybinėje tarnyboje.

Išvados

1. Apribojimai ir draudimai už Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimus ir jų taikymo pagrindai diferencijuojami į kelias grupes, tačiau ši klasifikacija nustatyta neatsižvelgiant į pareigų valstybinėje tarnyboje įvairovę, specifiką, priklausomybę skirtingoms valstybės bei vietos valdžios šakoms ir kitus objektyvius kriterijus. Šios teisinio reguliavimo ydos sudaro prielaidas nevienodai aiškinti minėtus apribojimus ir draudimus nustatančių teisės normų turinį, dviprasmiškai suvokti jų taikymo ribas.

2. Asmens teisės būti išrinktam į aukštesnes pareigas (pvz., teisė būti išrinktam į Seimo nario ar Respublikos Prezidento pareigas ir pan.) apribojimas nesuderintas su Konstitucija (58, 78 ir 79 straipsniai) ir atitinkamais rinkimų įstatymais. Įvertinus tai svarstyta galimybė atitinkamuose rinkimų įstatymuose nustatyti kandidatams į Seimo narius, Respublikos Prezidentus, Europos Parlamento narius ir savivaldybės tarybos narius pareigą kandidato anketoje pateikti informaciją apie Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimus, jeigu nuo jų paaiškėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip vieneri metai, ir teises pasekmes už tokios pareigos nevykdymą, pvz., išbraukimą iš kandidatų sąrašų. Įgyvendinus šį pasiūlymą visuomenei būtų sudaryta reali galimybė apsispręsti, ar asmenys, supainioję viešuosius ir privačius interesus, gali eiti svarbias ir atsakingas renkamas pareigas valstybinėje tarnyboje.

Literatūra

1. Kalenda Č. Taikomoji etika: iškilimas ir ypatybės Lietuvoje. Filosofija. Sociologija. 2009. T. 20, Nr. 1, 55–62.
2. Kanapinskas V. Administracinė ir tarnybinė (drausminė) atsakomybė už viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje pažeidimus: kai kurie probleminiai aspektai. Jurisprudencija. 2014, 21(3), 784–802.
3. Palidauskaitė J. Interesų konflikto reguliavimo praktika Lietuvoje: balansuojant ant privačiojo ir viešojo intereso ribos. Politologija. 2010, Nr. 1(57), 3–39.
4. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo etika. Vadovėlis. Kaunas: Technologija. 2003.
5. Pukanasytė I. Kai kurie teisės į laisvus rinkimus interpretavimo Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje aspektai. Jurisprudencija. 2009, 1(115), 168–172.
6. Vasiljeviienė N. Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
8. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios. 1995. Nr. 40-987; Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 96-3016; Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14. Valstybės žinios. 2011, Nr. 156-7390.

9. Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas. Valstybės žinios. 1993, Nr. 2-29; 2013, Nr. 120-6055.
10. Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 115-5192; 2013, Nr. 121-6116.
11. Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas. Valstybės žinios. 1994, Nr. 53-996; 1994, Nr. 53-996.
12. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas. Valstybės žinios. 1992, Nr. 22-635; 2000, Nr. 59-1760.
13. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. Valstybės žinios. 1997, Nr. 67-1659; 2000, Nr. 18-431.
14. Lietuvos Respublikos vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas. Valstybės žinios. 2008, Nr. 81-3176.
15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo 11 straipsnio (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) ir 2 straipsnio 2 dalies (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2004, Nr. 85-3094.
16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 15 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2004, Nr. 105-3894.
17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. Valstybės žinios. 2004, Nr. 181-6708.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 30 straipsnio (2005 m. gegužės 19 d. redakcija), 32 straipsnio 4 dalies (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2009, Nr. 106-4434.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalies (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2009, Nr. 148-6632.
20. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo (2010 m. birželio 30 d. redakcija) 89 straipsnio 1 dalies, 90 straipsnio 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2011, Nr. 141-6634.
21. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies (2012 m. kovo 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2012, Nr. 105-5330.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-1094-624/2010. <http://www.eteismai.lt/byla/207422077261344/I-1094-624/2010?word=tarnybin%C4%97> [2014-06-12].

23. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2008 m. vasario 14 d. sprendimas Nr. KS-8 „Dėl Arūno Štaro“. <http://www.vtek.lt/sprendimai/wordfile.php?id=652> [2014-01-12].
24. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. KS-103 „Dėl Prano Petrošiaus“. <http://www.vtek.lt/sprendimai/wordfile.php?id=897> [2014-01-12].
25. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimas Nr. KS-69 „Dėl Artūro Zuoko“. <http://www.vtek.lt/sprendimai/wordfile.php?id=1110> [2014-01-12].
26. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. vasario 21 d. sprendimas Nr. KS-13 „Dėl Remigijaus Ačo“. <http://www.vtek.lt/sprendimai/wordfile.php?id=1146> [2014-01-12].
27. Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2010 m. sausio 22 d. sprendimas Nr. 1-1379 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės mero išrinkimo“. <http://www.inflex.lt/Taurage/Default.aspx?Id=3&DocId=207> [2014-01-12].
28. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos etikos komisijos 2012 m. kovo 12 d. sprendimas Nr. 9-37-(1.1.39-T1) „Dėl galimo Tarybos narių Kęstučio Nėniaus ir Algimanto Zarembos viešųjų ir privačių interesų supainiojimo“. http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=1067:2012-03-12-vilniaus-miesto-savivaldybs-etikos-komisijos-sprendimas-dl-k-nniaus-ir-a-zarembos-&catid=10 [2014-01-12].
29. Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje 2010 m. sausio 29 d. teikimas Nr. 6-1 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2010 m. sausio 22 d. sprendimo Nr. 1-1407 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės mero išrinkimo“. <http://vyr-atstovai.lrv.lt/taurage/index.php?n=267&l=LT> [2014-06-12].
30. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2013 m. sausio 23 d. raštas Nr. S-132-(2.5) Lietuvos Respublikos Seimo parlamentinei grupei „Už Lietuvą be korupcijos“ „Dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų“. http://www.vtek.lt/vtek/images/vtek/Dokumentai/Titulinio_straipsniai/Seimo_parlamentinei_grupei.pdf [2014-01-12].
31. <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vtek-azaremba-negali-buti-aukstinamas-vilniaus-taryboje-bet-viceministru-dirbti-gali.d?id=60338987> [2014-01-12].

Virginijus Kanapinskas

Restrictions and Prohibitions for Violations of Law on the Adjustment of Public and Private Interests in the Civil Service: Some Problematic Aspects

Summary

The aim of this article is to analyse restrictions and prohibitions for violations of Law on the Adjustment of Public and Private Interests in the Civil Service. The article reveals that the current legal regulation imposing restrictions and prohibitions on persons who violate Law on the Adjustment of Public and Private Interests in the Civil Service in some important aspects is not constitutionally based, uncertain and unsustainable. It is shown that the regulatory failures preconditions differently interpret and apply the law norms defining the restrictions and prohibitions for violations of the requirements of the mentioned law. This argument is

supported by the analysis of the said law norms in the context of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania official constitutional doctrine, the Supreme Administrative Court of Lithuania and the Chief Official Ethics Commission practices.

Virginijus Kanapinskas – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės ir administracinės teisės instituto lektorius, socialinių mokslų daktaras.

E. paštas: virginijuskanapinskas@yahoo.com

Virginijus Kanapinskas, Doctor of Social Sciences, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Constitutional and Administrative Law, lecturer.

E-mail: virginijuskanapinskas@yahoo.com

Straipsnis įteiktas redakcijai 2014 m. liepos mėn.; recenzuotas; parengtas spausdinti lapkričio mėn.